

<https://doi.org/10.31891/2415-7929-2022-24-10>

УДК 81'243:643.552:7.012

ФЕДОРОВА О., СЕВЕРІНА Т., ЗАКРЕНИЦЬКА Л.

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

ДИЗАЙН КАБІНЕТУ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ АВТОНОМІЇ

Стаття присвячена особливостям дизайну кабінету іноземної мови, який висвітлюється як фактор формування учнівської автономії. Особлива увага приділена ідеї зонування навчального простору кабінету іноземної мови та використання таких навчальних засобів як: Стіна Слів, Мовне Портфоліо, Особисті Брелки, Мотузка з метою розвитку умінь автономного навчання. Простота, мобільність та економічність запропонованих засобів навчання є їх головними перевагами для вчителів та учнів. Дизайн навчальних зон, матеріалів та засобів в кольорах веселки подано авторами як спосіб інтеграції їх усіх для репрезентації ідеї учнівської рівності, єдності та співпраці.

Автори пропонують кілька підходів до коротко-термінового та довго-термінового планування автономної роботи студентів в шкільному кабінеті іноземної мови. Запропоновані ідеї для зонування та дизайну навчального простору кабінету іноземних мов розглядаються також як чинники формування навичок 21 століття: критичного мислення, креативності, комунікації та колаборації.

Ключові слова: дизайн кабінету іноземних мов, навчальна зона, учнівська автономія, засоби навчання.

FEDOROVA O., ZAKRENYTSKA L., SEVERINA T.

Khmelnytsky Humanitarian-Pedagogical Academy

FOREIGN LANGUAGE CLASSROOM DESIGN AS A FACTOR OF LANGUAGE LEARNER AUTONOMY DEVELOPMENT

Foreign language learner autonomy is a key capacity of a successful person in the 21st century due to the growing need for life-long education in the conditions of Euro integration and globalization. Modern educational institutions try to incorporate various means and forms of learning to develop learner autonomy.

The article aims at the investigation of the peculiarities of Foreign Languages classroom design as a factor of foreign language learner autonomy development. Special emphasis is placed on the idea of Foreign Languages classroom zoning. The authors outline necessary equipment and strategies of its use in the process of autonomous students' work in the Word Corner, Language Portfolio, Library and Face the Challenge Zones. The use of such educational facilities as Wordwall, Word Maps, Personal Tokens, Washing Line as means to decorate the classroom and promote foreign language learner's autonomy is described too. The article suggests several approaches to short-term and long-term planning of student autonomous work in the Foreign Languages school classroom in the "Face the Challenge" zone.

The simplicity, mobility and cost-effectiveness of the suggested facilities (furniture, seating, decorations) are their main advantages for both teachers and students. Rainbow design of work zones, materials and facilities in Foreign Languages classroom is presented as a way to integrate them all to represent the idea of student equality, unity and collaboration. The choice of rainbow design of the Foreign Languages classroom is approved by its aesthetic attractiveness, positive informal associations and universal awareness by teachers, students and parents. Suggested ideas of Foreign Languages classroom zoning and design of its educational environment are investigated as means to develop 21st century 4C skills of critical thinking, creativity, communication and collaboration.

Keywords: Classroom design, work zone, language learner autonomy, facility, foreign language.

Постановка проблеми у загальному вигляді

та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Реалії сьогодення ставлять перед освітою загалом та шкільною освітою зокрема нові цілі. Серед них – формування учнівської автономії, яка розглядається як запорука та основа для безперервної самоосвіти та професійного вдосконалення. Педагогічні працівники намагаються повною мірою використовувати усі доступні засоби, форми та методи навчання з метою формування учнівської автономії: проектну діяльність, групові форми навчання, цифрові технології, учнівське самоврядування тощо. Однак, аби досягти максимального результату, підхід має бути комплексним та системним. Організаційні та освітні засоби повинні підкріплюватись також і відповідною сучасною прогресивною матеріально-технічною базою навчальних закладів та оформленням навчального простору.

Аналіз досліджень та публікацій

Питання дизайну навчального простору недооцінене в сучасній вітчизняній педагогіці, зокрема у методиці навчання іноземних мов. Переважно увага приділяється оформленню дидактичних матеріалів (особливо стендів з таблицями, плакатами з граматичним матеріалом, вокабулярами, фонетичними та інтонаційними моделями тощо), портретів видатних осіб країн іноземної мови (письменників, науковців, політиків тощо), їх розміщенню у класі. В дизайні кабінету іноземної мови часто зустрічається символіка країн іноземної мови (прапорці, герби, карти (географічні та політичні)). Останнім часом особливий інтерес дослідників привертає питання технічного оснащення навчального кабінету [3; 4]. Однак, у класах іноземної мови в сучасних школах переважно і досі не виокремлюються зони фронтальної, групової роботи, мало де

облаштовані місця та зручності для індивідуальних занять та автономного навчання. А отже і фактично дуже мало використані потенційні можливості дизайну навчального простору для розвитку учнівської автономії. Проте, як доводить досвід іноземних колег та зарубіжних навчальних закладів [5;6], вдале зонування класу іноземної мови, прості та недорогі елементи дизайну інтер'єру здатні докорінно змінити організацію навчального процесу і значно підвищити можливості автономного навчання учнів. Реформа НУШ також передбачає кардинальні зміни в дизайні освітнього простору та підходів до їх використання [3; 4].

Формулювання цілей статті

Метою даної статті є опис ряду елементів класного дизайну кабінету іноземних мов і специфіки їх використання з метою формування в учнів навичок автономного навчання. Завдання полягають в обґрунтуванні вибору кольорового оформлення та зонування кабінету іноземної мови, описі підходів до організації різних форм роботи у визначених зонах кабінету, визначенні доцільності використання окремих елементів дизайну з метою мотивації учнів до автономного вивчення іноземної мови.

Виклад основного матеріалу

Запропонований в даній роботі підхід до формування учнівської автономії у вивченні іноземних мов базується на ідеї зонування навчального простору кабінету іноземних мов. Зонування дає можливість організувати автономну роботу учнів більш фокусовано на конкретному завданні та мовному умінні. Звичайно вибір кількості зон в кабінеті іноземної мови досить обмежений з огляду на площу приміщення та кількість учнів, тому увагу буде зосереджено на найбільш необхідних та універсальних.

Куточок Слів. Створення такої зони в кабінеті іноземної мови вбачаємо особливо доцільним задля автономного формування лексичної компетентності учнів, але вона дозволить також покращити компетентності в граматиці, письмі, читанні та інших комунікативних вміннях. Основним фокусом роботи учня та учителя в даній зоні є збільшення іншомовного лексичного запасу учнів, автоматизація пасивного словесного запасу, корекція лексичних умінь та навичок. Матеріальне оснащення такої зони малозатратне – достатньо стелажів з відкритими полицями-сходами. Кожна полиця для відповідатиме своїй окремій темі (розваги, одяг, пори року, їжа, спорт тощо). Матеріали для роботи з новими словами (переважно картки) варто розміщувати в пластикових лотках чи коробках, щоб вони були доступними для дітей різного віку. Розміщення в папках вважаємо менш раціональним, оскільки дітям досить важко обирати матеріали та охайно розміщувати їх на місці після використання. Аби розподілити картки для вивчення слів за рівнями складності відповідно до віку учнів чи рівня їх комунікативної компетентності, можна використовувати символіку кольорів. Експерти вважають кольори найпомітнішим та найвагомішим чинником художнього рішення класу та зазначають, що кольори створюють **емоційну атмосферу**, моделюють настрій, сприяють навчальній діяльності чи, навпаки, заважають та демотивують [3; 4]. Тому ми рекомендуємо використовувати символіку кольорів веселки, де жовтий колір відповідає рівню учнів-початківців, оранжевий – трохи вищому рівню, фіолетовий – найвищому. Така символіка має ряд переваг:

- є універсально відомою та зрозумілою більшості учнів та інших учасників навчального процесу;
- є естетично привабливою своєю яскравістю та різноманітністю;
- є інформальною та психологічно-ненав'язливою (не асоціюється з традиційними оцінками);
- є позитивно конотованою, як символ емоцій радості, захоплення, дитинства, надії тощо.

Розглянемо більш детально організацію автономної роботи учнів в Куточку Слів. Так, до прикладу, на полиці до теми «Одяг» може бути кілька лотків різних кольорів веселки з завданнями різного рівня складності або один великий лоток з картками на папері різних кольорів веселки. Таке маркування позбавить вчителя необхідності щоразу власноруч обирати завдання для учня. Достатньо лише час від часу тестувати рівень компетентності учня, співвідносити його з кольором веселки і учень зможе самостійно обирати завдання свого рівня. Однак в переважній більшості випадків учитель може визначати поточний рівень підготовки учнів шляхом спостереження за ними під час аудиторних занять і це не вимагає додаткових процедур. Окремо варто зупинитись на картках для індивідуальної та міні-групової роботи в Куточку Слів. Залежно від рівня оволодіння мовою учнів, задуму учителя картки для роботи з окремими словами можуть бути спроектовані на вивчення семантики слів, їх граматичних форм та категорій, синонімічно-антонімічних та родо-видових зв'язків, контекстуальних та ідіоматичних значень, словотвірних моделей тощо. Доцільно окрім виконання на картці фактичного завдання пропонувати учневі навести власні приклади використання слова, вказати особисті асоціації з ним, намалювати ситуативну чи предметну ілюстрацію. Такі додаткові завдання дозволяють надати кожному новому опрацьованому слову більшого особистої значимості. Після виконання завдання на кольоровій картці учні складають готові роботи в окремий лоток для вчителя. Учитель час від часу перевіряє роботи, що потрапляють до даного лотка, та розміщує їх в індивідуальних кишеньках учня чи в їх мовних портфоліо, додаючи при цьому необхідний коментар чи додаткове завдання, якщо попереднє завдання було виконане не достатньо якісно. В зонах автономного навчання кабінету іноземних мов обов'язково має бути 1-2 невеликих столики з сидіннями чи м'якими пуфами, де учні можуть розміститись для самостійної роботи. Адже зручні робочі місця теж є важливим фактором мотивації до додаткових занять, але важливо аби вони мали менш формальний та офіційний вигляд порівняно з

звичайними партами та столами. Тому їх варто замінити на щось більш креативне, сучасне. Фінансово доступним та ефектним рішенням можуть бути м'які пуфи оформлені в єдиному стилі кольорів веселки. Досвід закордонних навчальних закладів доводить, що такі пуфи можна виготовити з багатьох підручних матеріалів чи використати інші побутові речі та прилади у їх ролі.

Варто розглянути такі варіанти: м'які кольорові подушки вкладають у великі круглі чи прямокутні корзини для білизни, щоб утворилось «крісло» для читання, слухання аудіо чи перегляду відео; до кришок великих пластикових відер (15-20 л) кріплять круглі поролонові накладки і використовують як м'які стільчики, товсті невеликі пухи кладуть на підлогу, щоб працювати на килимі чи за невисокими столиками, якими можуть бути ті ж пластикові корзини, перевернуті іншим боком. Такі «меблі» є досить незвичними в наших закладах освіти, але діти сприймають їх як вияв демократії, творчості, розкутості та домашнього затишку, тому використовують охоче. Більш того, пластикові корзини, пуфи, відра учні різного віку можуть легко самостійно складати на купу чи в шафу після роботи, витирати, фарбувати, що теж сприятиме розвитку автономності. До інших переваг пластикового обладнання можемо віднести їх мобільність, що забезпечує гнучкість організації навчального простору та можливість швидкої реорганізації у відповідь на потребу вчителя чи учнів [3; 4].

Куточок Портфоліо - ще одна важлива зона в класі іноземної мови, особливо для розвитку автономності учнів. Структура мовного портфоліо максимально спрямована на заохочення студентів до моніторингу своїх досягнень у вивченні мови, оскільки передбачає акумуляцію кращих зразків учнівських робіт, різноманітних нагород та дипломів, що одночасно є і потужним мотиваційним фактором. Куточок учнівських Портфоліо може бути спроектований як поличка або ж як текстильне панно з кишеньками, яке відносно швидко та недорого під силу виконати і самому вчителю або на замовлення. Кишеньки на панно чи слоти на поличці варто прикрасити іменними наліпками та кольоровими стікерами, де кольори веселки позначатимуть рівень досягнень учня в різних компонентах комунікативної компетентності (лексичній та граматичній, мовленнєвих тощо), а також відмітки про участь та перемогу в учнівських конкурсах, вікторинах, майстер-класах тощо. Вдалим доповненням Куточку Портфоліо і одним із можливих застосунків символіки веселкових кольорів в дизайні навчального кабінету є виготовлення різнокольорових підвісок або брелків для учнів, які вони можуть одягати під час автономної роботи в зонах класу, адже діти дуже полюбують яскраву зовнішню атрибутику.

Брелки можуть бути виготовлені в одному з варіантів: одного з кольорів веселки відповідно до поточного рівня компетентності, щоб учні могли отримувати їх по черзі, відповідно до їх прогресу (на кшталт поясів різного кольору в процесі оволодіння мистецтвом карате); містити зображення веселки і бути однаковими для всіх, як символ належності до спільноти учнів, які вивчають іноземну мову автономно в різних зонах класу іноземної мови. Підвіски/брелки доцільно розмішувати на спеціальному вішачку, щоб учні могли самостійно їх одягати під час роботи і залишати після неї. Підвіски/брелки здатні виступати додатковим мотиваційним фактором шляхом посилення відчуття приналежності до групи однодумців, об'єднаних спільним інтересом – вивчення іноземної мови.

Ефективним доповненням Куточку Слів і кабінету іноземної мови є такий елемент дизайну як **Стіна Слів** – велике панно чи магнітна дошка, де розміщені слова відповідно до теми заняття. Найбільш доцільним, на нашу думку, виготовляти Стіну Слів з металевою основою і кріпити зображення слів до неї кольоровими магнітами. Таке рішення є одночасно і недорогим, і робить засіб легким у використанні та догляді, а кріплення – мобільними, функціональними та легко замінними, що у свою чергу дозволяє просто переміщувати слова на дошці, групувати їх, видаляти та додавати. До типових завдань, які можна виконувати на Стіні Слів відносять відгадування слів за визначенням чи ілюстрацією, корегування написання слова, підбір слів за визначеним критерієм (синонім, антонім, родове/видове поняття), виділення словотвірних елементів чи орфограм, групування та парування слів за ознаками, словотворення та багато інших) [7]. Такі завдання учні можуть виконувати самостійно, в парах, в міні-групах, але у будь-якій формі роботи вони охочі працювати автономно від вчителя. Стіна Слів також є ефективним засобом фасилітації усного та письмового мовлення учнів, оскільки учні можуть вільно бачити опорну лексику (її написання, словотвірні елементи, частиномовні характеристики, наголос тощо). Чи не найважливішою зоною автономного навчання в кабінеті іноземної мови є **Бібліотечка**. Як правило, це невелика зона, що містить спеціально відібрану художню (казки, оповідання, новели, вірші) та довідкову (словники, енциклопедії, атласи тощо) літературу. Важливим доповненням можуть бути періодичні видання – газети, журнали та каталоги. Література в зоні має бути розміщена організовано. Універсальний підхід важко визначити, але кожен викладач може поєднати кілька зазначених з огляду на контингент та інтереси дітей, наявну літературу та меблювання зони:

– **За алфавітом** (однак, важко весь час підтримувати такий розподіл літератури під час автономного навчання учнів, це досить складно і вимагає пильності, тому є сумнівним).

– **За тематикою**: про тварин, про пригоди, про космос, про винаходи, про транспорт тощо.

– **За рівнем складності мовного матеріалу**.

Для першого принципу краще обладнати полиці зі слотами відповідно до літер абетки іноземної мови. Для двох останніх достатньо придбати два-три десятки пластикових лотків чи коробок для книг за темами чи рівнями. Позначати лотки доцільно відповідними стікерами (кольори веселки, тематичні символи), що

полегшить учням вибір літератури під час автономної роботи з нею. Можливо поєднати два останніх підходи і в тематичних коробках позначити книги стікерами відповідного кольору веселки, щоб учні могли обирати книги відповідно до свого рівня підготовки. Важливим доповненням Бібліотечки стане підбірка періодичних видань: іноземною мовою – для читання, переказу та обговорення, українською мовою – для перекладу та переказу іноземною мовою. Матеріали обома мовами доцільно використовувати в проектній роботі. Окрім цього набір кольорових таблоїдів та газет є незамінним у виготовленні колажів, плакатів, карток, які учні можуть використовувати для автономної роботи над проектами. Для учнів, що полюбляють творчі завдання з елементами гумору чи несподіванки, квесту або вікторини (а таких переважна більшість) можна запропонувати інший формат автономного навчання – зону **Face the Challenge (Приймаю Виклик)**. Головним елементом в зоні є «колесо фортуни» або «лотерея завдань», використовуючи які учні можуть самостійно обрати завдання для автономної роботи в кабінеті. Такі змагання доцільно формувати за рівнями і також позначати кольорами веселки і передбачити кількість балів, яку учень отримуватиме за їх виконання. Призами за участь та перемогу у вікторині можуть бути як додаткові бали з шкільного предмету, так і недорогі матеріальні заохочувальні призи. Якщо учасників змагання буде достатньо багато, то можна провести і турнір. Результати турніру рекомендуємо відображати на особливому табло в кабінеті іноземних мов, коридорі навчального закладу, на його сайті та у соціальних мережах. Турнір не є організаційно складним, проводити його не обов'язково у спеціально відведений час, кожен учасник може виконувати завдання у власному темпі в кабінеті іноземної мови, що і передбачає автономне навчання. Єдиним обмеженням при цьому може бути лише дата підведення остаточних підсумків. Як варіант можливо реалізувати турнір і між тандемами чи міні-груповими командами учасників, адже автономне навчання не передбачає виключно індивідуальну форму роботи. Співпраця з однолітками, її планування та координація лише сприятимуть розвитку таких важливих складників учнівської автономії як: рефлексія, кооперація, здатність до самоорганізації та самоконтролю тощо.

Наостанок хочемо зупинитись на такому незвичному елементі дизайну кабінету іноземної мови як мотузка з прищипками, яка, хоч і не асоціюється з формальним освітнім середовищем, однак є абсолютно доступним засобом і володіє невичерпним потенціалом естетичного та інформаційного наповнення простору. Мотузку з яскравими прищипками можна розмістити над дошкою, під нею, на стінах, на вікнах, як поділ на зони, від стіни до стіни тощо. Завдяки прищипкам на мотузці можна розмістити різноманітні матеріали: листівки, картки, фото, ярлики тощо, які можуть містити тематичні заголовки, назви навчальної зони, містити зразки кращих учнівських робіт, повідомлення про актуальні новини, нагадування про терміни виконання робіт, підбірку цікавих фактів, ілюстрації до завдань, проектів, інструктаж чи підказки до виконання завдань, фото учасників та переможців турніру, слово чи ідіому дня/тижня, копії обгорток книг-новинок з Бібліотечки та ще дуже багато іншого. До переваг мотузки як демонстративно-ілюстративного пристрою варто віднести: мобільність (її зручно перемістити в просторі); гнучкість (її легко пристосувати до архітектурної форми кабінету та меблевих поверхонь, змінити довжину та розташування на поверхні); універсальність (можливість розмістити на ній матеріали різного розміру та формату: паперові документи, пластикові та текстильні предмети тощо). Такі властивості мотузки роблять її одним з засобів, який діти можуть використовувати для оформлення класу, презентації своїх робіт автономно або у співпраці з учителем.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

Отож у підсумку варто наголосити, що творчий підхід до дизайну кабінету іноземної мови може надати вчителю іноземної мови якісно та мало затратно трансформувати естетичний вигляд, зонування та інформаційне наповнення навчального простору не лише для аудиторної роботи, а й для позакласного автономного вивчення іноземної мови. До перспектив дослідження даного аспекту формування учнівської автономії можемо віднести особливості інтеграції в оформленні кабінету іноземної мови традиційних та інноваційних засобів навчання, досягнення їх ергономічності.

Література

1. Косенко Д. *Новий освітній простір. Мотивуючий простір*. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/407/NOP_Motivuyuchiy-prostir.pdf. (дата звернення: 15.06.2022).
2. Косенко Д. *Як створити шкільний простір, що мотивуватиме учнів навчатися*. URL: <https://nus.org.ua/articles/yak-stvoryty-shkilnyj-prostir-shho-motyvuvatyme-uchniv-navchatysya/>. (дата звернення: 15.06.2022).
3. Кулакова Л. О. *Методичні рекомендації щодо навчально-методичного забезпечення кабінету іноземних мов*. URL: http://education.km.ua/?dep=page&dep_up=120&dep_cur=123. (дата звернення: 16.06.2022).
4. Лабудько В. С., Смоленко, О. П. *Методичні рекомендації щодо оформлення кабінетів із предметів суспільно-гуманітарних та природничо-математичних дисциплін в закладах професійної (професійно-технічної) освіти*. Суми : Основа, 2019. 70 с.
5. Barrett P., Davies F., Zhang Y., Barrett L. The Impact of Classroom Design on Pupils' Learning: Final Results of a Holistic. *Multi-Level Analysis, Building and Environment*. URL: <https://doi.org/j. buildenv.2015.02.013>

(дата звернення: 15.06.2022).

6. Merrill, St. 7 Outstanding K–8 Flexible Classrooms. *Edutopia*. URL: <https://www.edutopia.org/article/7-outstanding-k-8-flexible-classrooms> (дата звернення: 16.06.2022).

7. Word Walls. Classroom Strategies. *Reading rockets*. URL: https://www.readingrockets.org/strategies/word_walls. (дата звернення: 16.06.2022).

References

1. Kosenko D. *Novyi osvittii prostir. Motyvuyuchy prostir [New Educational Environment. Motivational Environment]*. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/407/NOP_Motivuyuchyprostir.pdf (Accessed on: 15.06.2022). [in Ukrainian].
2. Kosenko D. *Yak stvoryty shkilnyi prostir, shcho motyvuvatyte uchniv navchatysia [How to Create School Environment to Motivate Students to Study]*. URL: <https://nus.org.ua/articles/yak-stvorytyshkilnyj-prostir-shho-motyvvuvatyte-uchniv-navchatysya/> (Accessed on: 15.06.2022). [in Ukrainian].
3. Kulakova L. O. *Metodychni rekomendatsii shchodo navchalno-metodychnoho zabezpechennia kabinetu inozemnykh mov [Methodological Recommendations for Educational-Methodological Supplying of Foreign Languages Classroom]*. URL: http://education.km.ua/?dep=page&dep_up=120&dep_cur=123/ (Accessed on: 16.06.2022). [in Ukrainian].
4. Labudko V. S., Smolenko O. P. *Metodychni rekomendatsii shchodo oformlennia kabinetiv iz predmetiv suspilno-humanitarnykh ta pryrodnycho-matematychnykh dysyplin v zakladakh profesiinoi (profesiinotekhnichnoi) osvity [Methodical recommendations on the design of classrooms in the subjects of social sciences and humanities, natural sciences and mathematics in institutions of professional (vocational and technical) education]*. Sumy. : Osnova, 2019. 70 p. [in Ukrainian].
5. Barrett P., Davies F., Zhang Y., Barrett L. The Impact of Classroom Design on Pupils' Learning: Final Results of a Holistic. *Multi-Level Analysis, Building and Environment*. URL: <https://doi.org/j.buildenv.2015.02.013> / (Accessed on: 15.06.2022). [in English].
6. Merrill St. 7 Outstanding K–8 Flexible Classrooms. *Edutopia*. URL: <https://www.edutopia.org/article/7-outstanding-k-8-flexible-classrooms/> (Accessed on: 16.06.2022) [in English].
7. Word Walls. Classroom Strategies. *Reading rockets*. URL: https://www.readingrockets.org/strategies/word_walls/ / (Accessed on: 16.06.2022) [in English].